

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

HOTĂRÂRE

**privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi ale
articolului 320 din Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV
din 18 aprilie 2002, în redacția Legii nr. 173 din 9 iulie 2010 pentru
modificarea unor acte legislative**

(Sesizarea nr. 1g/2013)

CHIȘINĂU

11 iunie 2013

PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE A UNOR PREVEDERI
DIN ARTICOLUL 320 COD PENAL

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională, statuând în componența:

DI Alexandru TĂNASE, *președinte*,
DI Igor DOLEA,
DI Victor POPA,
DI Petru RAILEAN, *judcători*,
cu participarea dnei Corina Popa, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă la 28 ianuarie 2013,
înregistrată la aceeași dată,
Examinând sesizarea menționată în ședință plenară publică,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând în ședință plenară închisă,

Pronunță următoarea hotărâre:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea depusă la Curtea Constituțională la 28 ianuarie 2013 de Curtea Supremă de Justiție, în temeiul articolelor 135 alin. (1) lit. g) din Constituție, 25 lit. d) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin. (1) lit. d) din Codul jurisdicției constituționale, privind excepția de neconstituționalitate a sintagmei „*dacă aceasta a fost comisă după aplicarea sancțiunii contravenționale*” din alineatul (1) și sintagmei „*dacă aceste fapte au fost comise după aplicarea sancțiunii contravenționale*” din alineatul (2) al articolului 320 din Codul penal al Republicii Moldova.

2. Articolul 320 din Codul penal, expus în redacție nouă prin Legea nr. 173 din 9 iulie 2010 pentru modificarea unor acte legislative, vizează aplicarea sancțiunii penale pentru neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executare a hotărârii instanței de judecată, dacă aceasta a fost comisă după aplicarea sancțiunii contravenționale.

3. Autorul sesizării a pretins, în special, că sintagma „*dacă aceasta a fost comisă după aplicarea sancțiunii contravenționale*” din alineatul (1) și sintagma „*dacă aceste fapte au fost comise după aplicarea sancțiunii contravenționale*” din alineatul (2) ale articolului 320 din Codul penal contravin articolelor 4, 20 alin. (1), 21 și 25 alin. (1) din Constituție, precum și principiului *non bis in idem* (dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori pentru aceeași faptă) prevăzut la articolul 4 al Protocolului nr.7 la

PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE A UNOR PREVEDERI
DIN ARTICOLUL 320 COD PENAL

Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și articolul 14 alin. 7 al Pactului internațional cu privire la drepturile civile și politice.

4. Prin decizia Curții Constituționale din 12 aprilie 2013 sesizarea a fost declarată admisibilă, fără a prejudicia fondul cauzei.

5. În procesul examinării sesizării, Curtea Constituțională a solicitat opinia Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Procuraturii Generale, Ministerului Afacerilor Interne, Uniunii Naționale a Executorilor Judecătorești, Universității de Stat din Moldova și Asociației obștești „Juriștii pentru Drepturile Omului”.

6. La ședința plenară publică a Curții, Curtea Supremă de Justiție a fost reprezentată de Iulia Sîrcu, vicepreședinte al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ. Parlamentul a fost reprezentat de dl Sergiu Chirică, consultant principal în cadrul Direcției juridice generale a Secretariatului Parlamentului. Guvernul nu a desemnat un reprezentant.

ÎN FAPT (CIRCUMSTANȚELE LITIGIULUI PRINCIPAL)

7. La 9 iulie 2010 Parlamentul a adoptat Legea nr. 173 pentru modificarea unor acte legislative.

8. Prin respectiva lege articolul 320 din Codul penal a fost expus în redacție nouă, după cum urmează:

„(1) Neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executare a hotărârii instanței de judecată, **dacă aceasta a fost comisă după aplicarea sancțiunii contravenționale**, se pedepsește cu amendă în mărime de la 200 la 300 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 150 la 200 de ore, sau cu închisoare de până la 2 ani.

(2) Neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executare de către o persoană cu funcție de răspundere a hotărârii instanței de judecată, precum și împiedicarea executării ei, **dacă aceste fapte au fost comise după aplicarea sancțiunii contravenționale**,

se pedepsesc cu amendă în mărime de la 300 la 500 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 3 ani, în toate cazurile cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani.”

9. La 24 mai 2012 în Procuratura sect. Centru, mun. Chișinău, a fost înregistrată plângerea dnei Crivova Valentina privind dezacordul său cu ordonanța de refuz de a porni urmărirea penală în privința directorului Î.M. „Piața Centrală” cu privire la săvârșirea infracțiunii prevăzute la articolul 320 din Codul penal, emisă pe data de 21 septembrie 2009.

10. La 11 iunie 2012 procurorul Procuraturii sect. Centru, mun. Chișinău, a examinat plângerea menționată și a emis ordonanța de neîncepere a urmăririi penale în privința factorilor de decizie de la Î.M. „Piața Centrală”, pentru faptul neexecutării hotărârii instanței de judecată.

PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE A UNOR PREVEDERI
DIN ARTICOLUL 320 COD PENAL

11. La 3 septembrie 2012 reclamanta a depus o plângere la Procuratura sect. Centru, mun. Chișinău, prin care a solicitat anularea ordonanței de neîncepere a urmăririi penale din 11 iunie 2012.

12. La 5 septembrie 2012 procurorul sectorului Centru, mun. Chișinău, examinând plângerea dnei Crivova Valentina și ordonanța de neîncepere a urmăririi penale din 11 iunie 2012, a respins plângerea ca nefondată.

13. La 2 octombrie 2012 reclamanta a depus plângere la judecătorul de instrucție al Judecătoriei sect. Centru, mun. Chișinău împotriva ordonanței din 11 iunie 2012 privind refuzul de a porni urmărirea penală în temeiul articolului 320 din Codul penal, precum și împotriva ordonanței din 5 septembrie 2012, prin care plângerea acesteia a fost respinsă ca fiind neîntemeiată.

14. Examinând petiția, instanța de fond a reținut că prevederile alineatelor (1) și (2) ale articolului 320 Cod penal nu operează cu autoritatea de lucru judecat în situația în care există identitate de fapte materiale, dar fapta este calificată diferit sub aspectul naturii juridice: mai întâi drept contravenție, apoi ca infracțiune.

15. Prin încheierea din 5 noiembrie 2012 judecătorul de instrucție al Judecătoriei sect. Centru, mun. Chișinău, a suspendat examinarea plângerii și a dispus înaintarea unui demers către Curtea Supremă de Justiție pentru sesizarea Curții Constituționale.

16. La 24 decembrie 2012, Plenul Curții Supreme de Justiție, în temeiul hotărârii nr. 24, a adoptat sesizarea pentru exercitarea controlului constituționalității sintagmelor „*dacă aceasta a fost comisă după aplicarea sancțiunii contravenționale*” din alineatul (1) și „*dacă aceste fapte au fost comise după aplicarea sancțiunii contravenționale*” din alineatul (2) articolul 320 al Codului penal, prezentând sesizarea Curții Constituționale pentru soluționare.

LEGISLAȚIA PERTINENTĂ

17. Prevederile relevante ale Constituției (M. O., 1994, nr. 1, art. 1) sunt următoarele:

Articolul 4 Drepturile și libertățile omului

„(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.”

Articolul 20 Accesul liber la justiție

PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE A UNOR PREVEDERI
DIN ARTICOLUL 320 COD PENAL

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 21
Prezumția nevinovăției

„Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.”

Articolul 25
Libertatea individuală și siguranța persoanei

„(1) Libertatea individuală și siguranța persoanei sînt inviolabile.

[...]”

Articolul 120
Caracterul obligatoriu al sentințelor și al altor
hotărâri judecătorești definitive

Este obligatorie respectarea sentințelor și a altor hotărâri definitive ale instanțelor judecătorești, precum și colaborarea solicitată de acestea în timpul procesului, al executării sentințelor și a altor hotărâri judecătorești definitive.

18. Prevederile relevante ale Codului penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 (M. O., 2002, nr. 128-129, art. 1012) sunt următoarele:

Articolul 7
Principiul individualizării răspunderii penale și pedepsei penale

„(1) La aplicarea legii penale se ține cont de caracterul și gradul prejudiciabil al infracțiunii săvârșite, de persoana celui vinovat și de circumstanțele cauzei care atenuază ori agravează răspunderea penală.

(2) Nimeni nu poate fi supus de două ori urmăririi penale și pedepsei penale pentru una și aceeași faptă.”

Articolul 320
Neexecutarea hotărârii instanței de judecată

„(1) Neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executare a hotărârii instanței de judecată, dacă aceasta a fost comisă după aplicarea sancțiunii contravenționale,

se pedepsește cu amendă în mărime de la 200 la 300 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 150 la 200 de ore, sau cu închisoare de până la 2 ani.

(2) Neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executare de către o persoană cu funcție de răspundere a hotărârii instanței de judecată, precum și împiedicarea

PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE A UNOR PREVEDERI
DIN ARTICOLUL 320 COD PENAL

executării ei, dacă aceste fapte au fost comise după aplicarea sancțiunii contravenționale,

se pedepsesc cu amendă în mărime de la 300 la 500 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 3 ani, în toate cazurile cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani.”

19. Prevederile relevante ale Codului contravențional al Republicii Moldova nr.218-XVI din 24 octombrie 2008 (M. O., 2009, nr. 3-6, art. 15) sunt următoarele:

Articolul 318

Neexecutarea hotărârii instanței de judecată

„(1) Neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executare a hotărârii instanței de judecată

se sancționează cu amendă de la 50 la 150 de unități convenționale.

(2) Neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executare de către o persoană cu funcție de răspundere a hotărârii instanței de judecată, precum și împiedicarea executării ei

se sancționează cu amendă de la 200 la 300 de unități convenționale.”

20. Prevederile relevante ale Codului de executare al Republicii Moldova nr.443-XV din 24 decembrie 2004 (M.O., 2005, nr. 34-35, art. 112; Republicat: M.O., 2010, nr. 214-220, art. 704) sunt următoarele:

Articolul 23

Consecințele neexecutării cerințelor executorului judecătoresc

„(1) În cazul în care acțiunile (inacțiunile) cu elemente ale contravenției ale persoanelor care, fără motive justificative, nu îndeplinesc cerințele executorului judecătoresc sau împiedică executarea documentului executoriu, executorul judecătoresc întocmește un proces-verbal cu privire la contravenție, pe care îl înaintează spre examinare instanței de judecată. În cazul în care aceste acțiuni conțin elemente ale infracțiunii, executorul judecătoresc expediază materialele organelor de urmărire penală.

(2) În cazul când persoanele care nu sînt părți în procedura de executare nu îndeplinesc prevederile art.63 alin.(1), art.92, 98, 99, ale capitolului VIII secțiunea a 2-a din prezentul cod sau în cazul când aceste persoane furnizează informații eronate, precum și în alte cazuri prevăzute de lege, creditorul poate pretinde încasarea de la acestea a sumei ce urma a fi încasată de la debitor, dar nu a fost încasată din vina lor, precum și reparația prejudiciilor cauzate.”

21. Prevederile relevante ale Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, amendată prin protocoalele adiționale la această convenție (încheiată la Roma la 4 noiembrie 1950 și ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr. 1298-XIII din 24 iulie 1997) sunt următoarele:

Articolul 4 din Protocolul 7

Dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori

„1. Nimeni nu poate fi urmărit sau pedepsit penal de către jurisdicțiile aceluiași stat pentru săvârșirea infracțiunii pentru care a fost deja achitat sau condamnat printr-o hotărâre definitivă conform legii și procedurii penale ale acestui stat.

2. Dispozițiile paragrafului precedent nu împiedică redeschiderea procesului, conform legii și procedurii penale a statului respectiv, dacă fapte noi ori recent descoperite sau un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente sunt de natură să afecteze hotărârea pronunțată.

3. Nici o derogare de la prezentul articol nu este îngăduită în temeiul art.15 din convenție.”

22. Prevederile relevante ale Pactului internațional cu privire la drepturile civile și politice (adoptată la New York la 16 decembrie 1966 și ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr. 217-XII din 28 iulie 1990) sunt următoarele:

Articolul 14

„[...]”

7. Nimeni nu poate fi urmărit sau pedepsit din pricina unei infracțiuni pentru care a fost deja achitat sau condamnat printr-o hotărâre definitivă în conformitate cu legea și cu procedura penală a fiecărei țări.”

ÎN DREPT

23. Din conținutul sesizării, Curtea observă că aceasta vizează în esență aplicarea sancțiunii penale pentru neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executare a hotărârii instanței de judecată, dacă aceasta a fost comisă după aplicarea sancțiunii contravenționale.

24. Astfel, sesizarea se referă la un ansamblu de elemente și principii constituționale și internaționale interconexe, precum caracterul obligatoriu al actelor judecătorești, prezumția nevinovăției, libertatea individuală și dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori pentru aceeași faptă (principiul *non bis in idem*).

A. ADMISIBILITATEA

25. În conformitate cu decizia sa din 12 aprilie 2013 (a se vedea § 4), Curtea a reținut că, în temeiul articolului 135 alin. (1) lit. g) din Constituție, articolului 4 alin. (1) lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și articolului 4 alin. (1) lit. g) din Codul Jurisdicției Constituționale, rezolvarea cazurilor excepționale de neconstituționalitate a actelor juridice, sesizate de Curtea Supremă de Justiție, ține de competența Curții Constituționale.

26. Articolele 25 lit. d) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin. (1) lit. d) din Codul Jurisdicției Constituționale abilitază Curtea Supremă de Justiție cu dreptul de a sesiza Curtea Constituțională.

27. Curtea observă că obiect al excepției de neconstituționalitate îl constituie sintagma „*dacă aceasta a fost comisă după aplicarea sancțiunii contravenționale*” din alineatul (1) și sintagma „*dacă aceste fapte au fost comise după aplicarea sancțiunii contravenționale*” din alineatul (2) ale articolului 320 din Codul penal, în redacția Legii nr. 173 din 9 iulie 2010 pentru modificarea unor acte legislative.

28. Curtea reține că prerogativa de a soluționa cazurile excepționale de neconstituționalitate, cu care a fost investită prin articolul 135 alin.(1) lit. g) din Constituție, presupune stabilirea corelației dintre normele legislative și textul Constituției, ținând cont de principiul supremației acesteia și de relevanța prevederilor contestate pentru soluționarea litigiului principal în instanțele de judecată.

29. În acest context, Curtea reține că, prin Hotărârea nr.15 din 6 mai 1997 cu privire la interpretarea art.135 alin.(1) lit. g) din Constituția Republicii Moldova (M.O. 1997, nr.33-34, art.14), a statuat că:

„[...] Excepția de neconstituționalitate exprimă o legătură organică, logică între problema de constituționalitate și fondul litigiului principal. [...]”

30. În același sens, legiuitorul a specificat în articolul 7 alin. (3) din Codul de procedură penală că excepția de neconstituționalitate este admisibilă doar în cazul în care instanța constată că norma juridică ce urmează a fi aplicată contravine prevederilor Constituției și este expusă într-un act juridic care poate fi supus controlului constituționalității.

31. Potrivit Curții Supreme de Justiție, la soluționarea litigiului principal urmează a fi aplicat articolul 320 din Codul penal, în redacția Legii nr. 173 pentru modificarea unor acte legislative, care face obiectul sesizării.

32. Prin urmare, Curtea apreciază că sesizarea nu poate fi respinsă ca inadmisibilă și nu există nici un alt temei de sistare a procesului, în conformitate cu prevederile articolului 60 din Codul Jurisdicției Constituționale.

33. Curtea Supremă de Justiție a conchis că normele de drept ce urmează a fi aplicate la soluționarea litigiului vin în contradicție cu dispozițiile constituționale ale articolelor 4 – „*Drepturile și libertățile omului*”, 20 alin. (1) – „*Accesul liber la justiție*”, 21 – „*Prezumția nevinovăției*” și 25 alin. (1) – „*Libertatea individuală și siguranța persoanei*”, precum și cu principiul *non bis in idem* (dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori pentru aceeași faptă), prevăzut la articolul 4 din Protocolul nr. 7 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și articolul 14 alin. 7 al Pactului internațional cu privire la drepturile civile și politice.

34. Urmând jurisprudența sa anterioară (a se vedea hotărârile nr.9 din 20 mai 2008, nr.26 din 23 noiembrie 2010 și nr.30 din 23 decembrie 2010,

nr.15 din 13 septembrie 2011), Curtea va aborda problema de constituționalitate a prevederilor contestate din lege, raportate la circumstanțele concrete ale litigiului principal, prin prisma normelor constituționale invocate de autorul sesizării, luând în considerare atât principiile consacrate în Constituție și în dreptul intern, cât și cele statuate în dreptul internațional și în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (în continuare - *Curtea Europeană*).

35. Curtea reiterează că, potrivit Hotărârii nr. 55 din 14 octombrie 1999 privind interpretarea unor prevederi ale articolului 4 din Constituția Republicii Moldova, *„această prevedere comportă consecințe juridice, presupunând, mai întâi, că organele de drept, inclusiv Curtea Constituțională [...], sunt în drept să aplice în procesul examinării unor cauze concrete normele dreptului internațional [...], acordând, în caz de neconcordanță, prioritate prevederilor internaționale”*.

36. În aceeași ordine de idei, în Hotărârea nr. 10 din 16 aprilie 2010 pentru revizuirea Hotărârii Curții Constituționale nr. 16 din 28 mai 1998 „Cu privire la interpretarea art.20 din Constituția Republicii Moldova” în redacția Hotărârii nr. 39 din 9 iulie 2001, Curtea Constituțională a menționat că *„practica jurisdicțională internațională [...] este obligatorie pentru Republica Moldova, ca stat care a aderat la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale”*.

37. Astfel, pentru a elucida aspectele abordate în sesizare, Curtea va opera cu prevederile articolelor 20 alin. (1), 21, 25 alin. (1) din Constituție, cu raționamentele expuse în jurisprudența sa anterioară, precum și cu principiile de drept general recunoscute.

38. La fel, în contextul celor expuse la §§ 35-36, Curtea va examina prevederile contestate și prin raportare la art. 4 al Protocolului nr. 7 la Convenția Europeană și art. 14 alin. 7 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, articole care consacră dreptul de a nu fi urmărit, judecat sau pedepsit de mai multe ori pentru aceeași faptă.

B. FONDUL CAUZEI

I. PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 21 COMBINAT CU ARTICOLELE 20 ALIN. (1) ȘI 25 ALIN. (1) DIN CONSTITUȚIE

39. Autorul sesizării pretinde că prevederile supuse controlului constituționalității încalcă articolul 20 alin. (1) din Constituție, potrivit căruia:

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

[...]”

40. În opinia autorului sesizării, prevederile supuse controlului constituționalității încalcă articolul 21 din Constituție, potrivit căruia:

„Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.”

41. De asemenea, în raport cu prevederile contestate, autorul sesizării invocă și încălcarea articolului 25 alin.(1) din Constituție, care prevede:

„(1) Libertatea individuală și siguranța persoanei sînt inviolabile.

[...]”

1. Argumentele autorului sesizării

42. Plenul Curții Supreme de Justiție, în calitatea sa de autor al sesizării, consideră că fapta pentru care anterior persoana a fost trasă la răspundere contravențională nu este pasibilă și de aplicarea sancțiunii penale, deoarece se încalcă principiul *non bis in idem*, stabilit pentru apărarea dreptului fundamental al omului de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori pentru aceeași faptă.

2. Argumentele autorităților

43. În opinia scrisă a Președintelui Republicii Moldova se menționează că prevederile articolului 320 din Codul penal, în redacția Legii nr. 173 din 9 iulie 2010 pentru modificarea unor acte legislative, care incriminează inacțiunea de neexecutare a hotărârii instanței de judecată, dacă aceasta a fost comisă după aplicarea sancțiunii contravenționale, atentează la principiul *non bis in idem* (dreptul de a nu fi judecat de mai multe ori pentru aceeași faptă), garantat de articolul 4 din Protocolul nr. 7 la Convenția Europeană, precum și de articolul 14 alin. 7 al Pactului internațional cu privire la drepturile civile și politice.

44. Parlamentul, în opinia prezentată, a menționat că modificarea articolului 320 din Codul penal a fost necesară pentru asigurarea respectării dreptului la un proces echitabil, prevăzut de articolul 6 din Convenția Europeană, deoarece, potrivit jurisprudenței Curții Europene, executarea unei hotărâri judecătorești trebuie privită ca o parte integrantă a procesului echitabil.

45. Totodată, Parlamentul susține că ineficiența instituțională a serviciului de executare, precum și lipsa de mijloace coercitive adecvate pentru asigurarea responsabilizării subiecților implicați în executarea hotărârilor judecătorești au fost motivele principale care au stat la temelia modificării articolului 320 al Codului penal.

46. Ministerul Afacerilor Interne, în poziția sa scrisă, a menționat că în cazul infracțiunii prevăzute de articolul 320 din Codul penal nu se urmărește aceeași faptă, ci altă faptă, comisă de către subiectul care anterior a comis o

încălcare și pentru care nu a expirat termenul de prescripție. Este o continuare a urmăririi persoanei, și nu o reîncepere a urmăririi. Continuitatea respectivă are caracter penal, deoarece condițiile în care se urmărește fapta sunt mai grave, persoana continuând infracțiunea prin inacțiune (neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executare a hotărârii instanței de judecată), chiar și dacă aceasta a fost comisă după aplicarea sancțiunii contravenționale.

47. La fel, potrivit Ministerului Afacerilor Interne, această prevedere a legii penale contribuie și la confirmarea puterii hotărârilor judecătorești definitive.

48. În opinia Procuraturii Generale, normele contestate corespund prevederilor articolelor 20 alin. (1), 21, 25 alin. (1) din Constituție. De asemenea, Procuratura Generală consideră că jurisprudența Curții Europene, invocată în sesizare, nu este relevantă și aplicabilă speței examinate, or, aceasta se referă în special la tragerea persoanei la răspundere penală, după aplicarea unei sancțiuni contravenționale, pentru aceleași fapte, dar care la momentul aplicării sancțiunii contravenționale erau consumate.

3. Aprecierea Curții

3.1 Principii generale

a) Obligatorietatea executării actelor judecătorești

49. După cum s-a menționat, excepția de neconstituționalitate vizează norma legală privind răspunderea penală pentru neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executare a hotărârii instanței de judecată.

50. Curtea consideră necesar să sublinieze importanța executării hotărârilor judecătorești, reieșind din jurisprudența sa și a Curții Europene.

51. Din norma legală contestată se deduce importanța deosebită a prevederilor constituționale privind caracterul obligatoriu al sentințelor și al altor hotărâri judecătorești definitive.

52. Curtea reține că, potrivit articolului 120 din Constituție, este obligatorie respectarea sentințelor și a altor hotărâri definitive ale instanțelor judecătorești, precum și colaborarea solicitată de acestea în timpul procesului, al executării sentințelor și a altor hotărâri judecătorești definitive. Caracterul obligatoriu al hotărârilor judecătorești se exprimă prin obligativitatea executării acestora.

53. Raportând dispozițiile constituționale ale articolului 120 la prevederile constituționale ale articolului 20, rezultă că accesul la justiție semnifică nu doar posibilitatea juridică efectivă de a se adresa unui organ de plină jurisdicție pentru soluționarea unei contestații și obținerea unei satisfacții, **ci și dreptul de a cere executarea hotărârii obținute**. Astfel, executarea hotărârilor judecătorești trebuie privită ca o parte integrantă a procesului de judecată.

54. Curtea a notat în hotărârile anterioare că, potrivit articolului 14 din Codul de procedură civilă, hotărârea judecătorească reprezintă actul de dispoziție al instanței judecătorești, prin care se soluționează fondul cauzei, și anume prin obținerea puterii de lucru judecat hotărârile judecătorești definitive capătă semnificația de apărare a drepturilor, libertăților și intereselor ocrotite de lege.

55. În context, Curtea reține și prevederile articolului 16 din Codul de procedură civilă, potrivit cărora hotărârile judecătorești sunt obligatorii pentru toate autoritățile publice, asociațiile obștești, persoanele oficiale, organizațiile și persoanele fizice și se execută cu strictețe pe întreg teritoriul Republicii Moldova. **Neexecutarea nemotivată a actelor judecătorești atrage răspunderea prevăzută de legislație.**

56. Curtea Europeană s-a pronunțat în jurisprudența sa și sub aspectul obligativității hotărârii judecătorești, statuând că „dreptul la un tribunal garantat de articolul 6 alin.1 din Convenție ar fi iluzoriu, dacă ordinea juridică internă a unui stat contractant ar permite ca o hotărâre judecătorească definitivă și obligatorie să rămână inoperantă în detrimentul unei părți. Executarea unei sentințe, a oricărei instanțe, trebuie considerată ca făcând parte integrantă din „proces” în sensul articolului 6” (*SC Ruxandra Trading contra României, Hornsby contra Greciei*).

57. Curtea menționează că potrivit Hotărârii nr.1 din 15 ianuarie 2013 pentru controlul constituționalității unor prevederi ale articolului 60 alin.(3) și alin.(3¹) din Codul de executare al Republicii Moldova nr.443-XV din 24 decembrie 2004:

„62. [...] executarea unei hotărâri judecătorești reprezintă ultima etapă a procesului judiciar și constituie un drept consfințit cumulativ de articolele 20 și 120 din Legea Supremă. Un act executoriu neexecutat sau, altfel zis, o justiție formală nu poate să asigure atingerea scopului de bază – protejarea drepturilor și libertăților omului, proclamate de actele normative naționale și internaționale.

63. Efectul unei hotărâri judecătorești oferă creditorului dreptul de a-și satisface pe deplin creanța și incumbă obligația corelativă a debitorului de a executa dispozitivul hotărârii.

64. Astfel, [...] în vederea realizării sau stabilirii drepturilor și intereselor civile deduse judecătii, procesul civil parcurge două etape: *judecata și executarea silită*, aceasta din urmă intervenind în cazul hotărârilor susceptibile de a fi puse în executare cu ajutorul forței coercitive a statului, *în măsura în care debitorul nu-și execută de bunăvoie obligația.*”

58. Curtea Europeană a reiterat în repetate rânduri că statul are obligația pozitivă să organizeze un sistem de executare a hotărârilor judecătorești, care să fie eficient atât în practică, cât și în drept, precum și să asigure executarea acestor hotărâri fără întârzieri nejustificate, în caz contrar acest fapt angajează responsabilitatea statului în temeiul articolului 6 §1 din Convenția Europeană.

59. Totodată, Curtea Europeană a notat în jurisprudența sa:

PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE A UNOR PREVEDERI
DIN ARTICOLUL 320 COD PENAL

„Nu este sarcina Curții să stabilească dacă sistemul juridic intern este capabil să garanteze executarea hotărârilor pronunțate de către instanțe. Într-adevăr, *este responsabilitatea fiecărui stat contractant să creeze un arsenal juridic adecvat și suficient pentru a asigura respectarea obligațiilor pozitive care îi revin*. Sarcina Curții este numai aceea de a examina dacă, în speță, măsurile luate de autorități au fost adecvate și suficiente (a se vedea *Ruianu vs. România*, mutatis mutandis, cauza Ignaccolo-Zenide vs. România).”

60. În context și în lumina constatărilor Curții Europene, Curtea menționează că dreptul la executarea unei hotărâri judecătorești constituie parte integrantă a dreptului de acces la justiție.

b) Obligativitatea respectării principiului non bis in idem

61. Principiul *non bis in idem* derivă din normele constituționale ale articolelor 4, 21 și 25 din Constituție. Dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori pentru aceeași faptă a devenit un principiu fundamental și incontestabil al oricărui sistem de drept și este garantat de normele actelor internaționale, la care a aderat și Republica Moldova.

62. Astfel, potrivit articolului 4 alin. 1 din Protocolul nr. 7 la Convenția Europeană, nimeni nu poate fi urmărit sau pedepsit penal de către jurisdicțiile aceluiași stat pentru săvârșirea infracțiunii pentru care a fost deja achitat sau condamnat printr-o hotărâre definitivă conform legii și procedurii penale ale acestui stat.

63. Cu termeni similari operează și articolul 14 alin. 7 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice.

64. La fel, articolul 7 alin. (2) din Codul penal și articolul 22 alin. (1) din Codul de procedură penală stipulează că nimeni nu poate fi supus de două ori urmăririi penale, judecării și pedepsei penale pentru una și aceeași faptă.

65. Curtea Constituțională, conferind principiului *non bis in idem* o conotație constituțională, în Hotărârea nr. 26 din 23 noiembrie 2010 asupra excepției de neconstituționalitate a prevederilor alin. (6) art. 63 din Codul de procedură penală a subliniat:

„[...] dreptul [de a nu fi urmărit, judecat sau pedepsit de mai multe ori pentru aceeași faptă] derivă din art.21 din Constituție, conform căruia: “Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, **în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale**”. Din conținutul normei constituționale se deduc trei principii: prezumția nevinovăției, caracterul public al procedurilor penale și posibilitatea persoanei de a utiliza toate mijloacele procedurale necesare pentru apărarea sa. [...]

Din cele enunțate rezultă că principiul statuat de art.21 din Constituție – asigurarea tuturor garanțiilor necesare apărării persoanei acuzate de un delict în procesul judiciar – pe lângă alte drepturi procesuale, oferă persoanei și dreptul constituțional de a nu fi urmărită, judecată sau pedepsită de mai multe ori pentru aceeași faptă. Principiul în cauză presupune că cel care prin conduita sa a ignorat ordinea de drept va răspunde o singură dată pentru fapta ilicită, pentru o încălcare a legii se va aplica o singură sancțiune juridică. Acest principiu constituțional se aplică nu numai în cauzele penale,

dar și în cauzele contravenționale, precum și în orice altă formă de răspundere juridică din aceeași materie de drept (de exemplu – penală sau civilă).”

66. Curtea observă că în jurisprudența sa Curtea Europeană reamintește că articolul 4 al Protocolului nr.7 are drept scop interzicerea repetării procedurilor penale închise definitiv, evitând ca o persoană să fie urmărită sau pedepsită penal de două sau mai multe ori pentru aceeași infracțiune (a se vedea *Gradinger vs. Austriei*, hotărârea din 23 octombrie 1995). Astfel, **principiul non bis in idem poate fi invocat doar dacă cel puțin două proceduri independente și diferite privind aceeași acuzare se încheie cu mai mult de o condamnare** (a se vedea *Stanca c. României* (decizie), nr.59028/00 din 27 aprilie 2004).

3.2. Aplicarea principiilor în prezenta cauză

67. Curtea va examina excepția de neconstituționalitate a normei legale prin prisma principiului *non bis in idem* invocat în sesizare și analizat *supra*, dar și ținând cont de obligația pozitivă a statului de a asigura executarea hotărârilor judecătorești.

68. Curtea reține că, potrivit articolului 72 alin.(3) lit. n) din Constituție, este o atribuție exclusivă a legislativului ca prin legi organice să reglementeze infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora.

69. Curtea menționează că, potrivit art. 23 din Codul de executare, în cazul în care persoanele care, fără motive justificative, nu îndeplinesc cerințele executorului judecătoresc sau împiedică executarea documentului executoriu, executorul judecătoresc întocmește un proces-verbal cu privire la contravenție, pe care îl înaintează spre examinare instanței de judecată.

70. Curtea observă că, în vederea asigurării implementării articolului precitat, pentru neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executarea hotărârii instanței de judecată art. 318 din Codul contravențional stabilește sancțiune sub formă de amendă.

71. În același timp, Curtea reține că persistența aceluiași fapte, după aplicarea sancțiunii contravenționale, poate atrage și răspunderea penală a persoanei (art. 320 din Codul penal).

72. Curtea observă că art. 320 din Codul penal impune ca o condiție obligatorie de aplicare a răspunderii penale *sanționarea anterioară sub formă contravențională* pentru neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executare a hotărârii instanței de judecată. Persoana cu funcție de răspundere poate purta răspundere penală în aceleași condiții, inclusiv pentru acțiunea de împiedicare a executării hotărârii judecătorești.

73. Analizând prevederile art. 318 din Codul contravențional și art. 320 din Codul penal, Curtea acceptă că ambele sancțiuni pot surveni pentru neexecutarea aceleiași hotărâri judecătorești.

74. Concomitent, Curtea menționează că, în corespundere cu jurisprudența Curții Europene, majoritatea contravențiilor intră în câmpul de aplicare al „materiei penale” din Convenția Europeană. Astfel, Curtea

Europeană a decis că, în pofida depenalizării anumitor infracțiuni, caracterul atât preventiv, cât și coercitiv al sancțiunilor administrative de substituție este suficient, în corespundere cu articolul 6 din Convenția Europeană, pentru a stabili natura penală a infracțiunii (*Peresen vs. Danemarka*, 14 septembrie 1998). În consecință, sunt aplicabile garanțiile prevăzute nu doar de art. 6 în materie penală (inclusiv prezumția de nevinovăție), ci și celelalte garanții, mai generale (art. 7 din Convenție, dublul grad de jurisdicție etc.) inclusiv principiul *non bis in idem*. Ca urmare, o persoană sancționată contravențional nu ar putea fi cercetată penal (chiar dacă ar fi achitată) pentru aceeași faptă.

75. În respectiva logică a argumentării în cauza *Ziliberberg vs. Moldova* Curtea Europeană a precizat:

„33. [...] Curtea reiterează că, în principiu, caracterul general al Codului cu privire la contravențiile administrative și scopul pedepselor, care este atât de a pedepsi, cât și de a preveni, sunt suficiente pentru a arăta că, în sensul articolului 6 al Convenției, reclamantul a fost acuzat de o abatere penală (a se vedea *Lauko v. Slovakia*, hotărâre din 2 septembrie 1998, Reports 1998-VI, § 58).”

76. În același timp, Curtea Constituțională nu poate reține argumentele invocate în excepția de neconstituționalitate că prin aplicarea sancțiunii penale ulterior celei contravenționale se încalcă principiul *non bis in idem*, din următoarele considerente.

77. Cu referire la aplicarea eficientă a sancțiunilor pentru neexecutarea unei hotărâri judecătorești definitive, Curtea relevă că, în jurisprudența sa, Curtea Europeană a statuat că **neexecutarea unei obligații legale constituie o infracțiune instantanee, care este completamente consumată prin omisiunea de a îndeplini acțiunea prescrisă de lege**. O astfel de infracțiune se realizează **la un moment dat** printr-un fapt **unic**. Respectivul raționament este expus de către Curtea Europeană în decizia *Smolickis vs. Letonia* din 27 ianuarie 2005, în care Curtea s-a pronunțat în privința sancționării repetate a unei persoane pentru neexecutarea obligației legale de a depune bilanțul financiar.

78. În cauza respectivă, Curtea Europeană a menționat că persoana **a fost sancționată pentru o infracțiune succesivă ce implică reînnoirea intervenției voluntare**, și nu pentru o infracțiune continuă, ale cărei consecințe ar persista fără o nouă intervenție a autorului.

79. Totodată, Curtea Europeană a specificat că articolul 4 din Protocolul nr. 7 la Convenția europeană **interzice sancționarea repetată a aceleiași persoane pentru același comportament și nu exclude sancționarea succesivă, întemeiată pe comportamente manifestate la diverse reprize, chiar dacă acestea prezintă în substanță un caracter similar sau identic** (decizia *Smolickis s. Letonia* și decizia *Raninen vs. Finlanda*, din 7 martie 1996).

80. În accepțiunea Curții Europene, această concluzie este cu atât mai mult valabilă în cazul infracțiunilor săvârșite prin inacțiune, adică prin

omisiunea de a se conforma unei obligații legale, cu condiția ca acțiunea publică să nu vizeze fapte comise anterior primei condamnări.

81. Curtea reține că în respectiva speță, la pornirea procedurii penale, ulterior celei contravenționale împotriva debitorului, legiuitorul a circumscris obiectul urmăririi penale și a precizat că aceasta nu se referă decât la perioada ulterioară primei sancționări.

82. În context, aplicând *mutatis mutandis* raționamentele Curții Europene în decizia *Smolickis vs. Letonia*, Curtea reține că prima sancționare conform prevederilor articolului 318 din Codul contravențional și a doua conform prevederilor articolului 320 din Codul penal se referă la perioade distincte, între care nu există suprapunere, chiar dacă inerția persoanei sancționate față de executarea hotărârii judecătorești era aceeași înainte, pe parcursul și între cele două perioade.

83. Deoarece debitorul s-a obstinat să nu execute hotărârea judecătorească devenită executorie după prima sa sancționare contravențională, cea de-a doua sancționare penală se întemeiază pe refuzul său repetat, însă totuși distinct, de a se conforma legii.

84. Mai mult, o abordare contrară într-o astfel de situație – adică, în prezența unei obligații legale permanente puse în sarcina unei persoane, - ar însemna să se ajungă la concluzia eronată, precum că o sancționare contravențională pentru neexecutarea obligației respective îl eliberează pe acesta definitiv și necondiționat de respectiva obligație, ferindu-l de orice risc de urmărire penală pe viitor.

85. Or, cu toate că o astfel de concluzie poate fi luată în considerare în anumite cazuri, aceasta nu ar putea fi extinsă asupra ansamblului raporturilor juridice.

86. În lumina celor expuse, Curtea reține că sancționarea repetată pentru neexecutarea unei obligații legale nu este incompatibilă cu principiul *non bis in idem*, dacă se face distincție între cele două perioade de referință, prin specificarea clară a limitelor temporale respective.

87. Din aceste considerente, după aplicarea primei sancțiuni, autoritățile urmează să consemneze un nou termen pentru executarea obligației, astfel încât, la expirarea acestui nou termen, persoana să poată fi din nou trasă la răspundere.

88. Prin urmare, dacă se respectă condițiile enunțate, sancționarea repetată a persoanei pentru neexecutarea unei hotărâri judecătorești definitive nu vizează una și aceeași infracțiune (faptă) continuă, nu este incompatibilă cu principiul *non bis in idem* și nu se încalcă articolele 20, 21, 25 din Constituție și, respectiv, articolul 4 din Protocolul nr. 7 la Convenția Europeană.

Pentru aceste motive și în temeiul articolelor 140 din Constituție, 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 6, 61, 62 lit. e) și 68 din Codul Jurisdicției Constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. Se respinge excepția de neconstituționalitate și se declară constituționale sintagmele „*dacă aceasta a fost comisă după aplicarea sancțiunii contravenționale*” din alineatul (1) și „*dacă aceste fapte au fost comise după aplicarea sancțiunii contravenționale*” din alineatul (2) din articolul 320 al Codului penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002.

2. Prezenta hotărâre este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*.

Președinte

Alexandru TĂNASE

*Chișinău, 11 iunie 2013
HCC nr. 13
Dosarul nr.1g/2013*

OPINIE SEPARATĂ

(DISIDENTĂ)

***expusă în temeiul art.27 alin.(5) din Legea cu privire la Curtea
Constituțională și art.67 din Codul jurisdicției constituționale***

În opoziție față de opinia majorității, consider că textul art. 320 din Codul penal nu corespunde rigorilor constituționale și ale Convenției Europene a Drepturilor Omului, precum și ale jurisprudenței CtEDO în materia garantării principiilor **preeminenței dreptului** și **non bis in idem**. În analiza ce urmează voi încerca să argumentez această opinie.

Principiul preeminenței dreptului impune ca orice imixtiune a autorităților în dreptul individului, pe care Convenția le protejează, să fie supusă unui control riguros. O normă este **clară, accesibilă și previzibilă** numai atunci când este redactată cu suficientă precizie, în așa fel încât să permită oricărei persoane să își corecteze conduita și să fie capabilă, cu consiliere adecvată, să prevadă, într-o măsură rezonabilă, consecințele care pot apărea dintr-o normă (*Silver s.a. vs. Regatul Unit, 25 martie 1983*). Odată ce statul adoptă o soluție, aceasta trebuie să fie pusă în aplicare cu claritate și coerență pentru a evita pe cât este posibil insecuritatea juridică și incertitudinea pentru subiectele de drept vizate de către măsurile de aplicare a acestei soluții (*Păduraru vs. România, 1 decembrie 2005*). Preeminența dreptului generează, în materie penală, alte principii, cum sunt **principiul legalității delictelor și pedepselor și principiul inadmisibilității aplicării extensive a legii penale**, în detrimentul persoanei, în special, prin analogie. Principiile menționate impun că în orice situație o infracțiune trebuie să fie definită **clar** prin lege. Persoana este în drept să cunoască, în termeni foarte clari, ce acte și omisiuni sunt de natură să-i angajeze responsabilitatea penală (*Kokkinakis vs. Grecia, 25 mai 1993*). Atunci când un act este privit ca infracțiune, judecătorul poate să precizeze elementele constitutive ale infracțiunii, dar **nu** să le modifice, în detrimentul acuzatului, iar modul în care el va defini aceste elemente constitutive trebuie să fie **previzibil** pentru orice persoană consultată de un specialist (*Comisia Europeană, cauza X. vs. Regatul Unit, 7 mai 1982*).

Articolul 320 din Codul penal, supus controlului constituționalității, fiind compus din două alineate, prevede pentru aplicarea răspunderii penale ca o condiție obligatorie sancționarea anterioară a persoanei fizice în formă contravențională pentru

neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executarea hotărârii instanței de judecată. Norme **identice** conține articolul 318 din Codul contravențional.

În opinia mea, prevederile contestate nu corespund principiilor previzibilității și clarității legii pentru considerentele de mai jos.

În primul rând, legislatorul nu a indicat **categoriile de hotărâri**, neexecutarea cărora poate atrage răspunderea penală. Codul de procedură penală, Codul de procedură civilă și Codul contravențional operează cu categoriile de sentințe, încheieri, hotărâri și decizii, incluse în noțiunea generală de hotărâre judecătorească. Prin urmare, la o interpretare *ad litteram* a normei contestate, răspunderea penală poate surveni în cazul neexecutării oricăreia din aceste hotărâri.

În al doilea rând, în forma în care sunt expuse prevederile articolului 320 din Codul penal, este imposibilă identificarea **subiectului infracțiunii** de neexecutare a hotărârii judecătorești. Această neclaritate poate genera o interpretare extensivă a normei respective, astfel încât orice subiect al procesului (inclusiv martorul, reclamantul sau partea vătămată) riscă să fie tras la răspundere penală pentru neexecutarea hotărârii judecătorești. Așadar, în cazul unei interpretări *ad litteram* a normei cuprinse în art. 320 din Codul penal, nu doar **debitorul** este pasibil de răspundere penală, dar și orice persoană care este vizată de hotărârea judecătorească.

În al treilea rând, este imposibil a stabili **termenul** când, după aplicarea sancțiunii contravenționale, infracțiunea se consideră **consumată și poate surveni sancțiunea penală**.

Nefiind de acord cu cele enunțate în pct. 88 al hotărârii Curții, menționez că procedura actuală nu prevede modalitatea de **stabilire a unui nou termen pentru executarea obligației**. De asemenea, nu este prevăzut subiectul în drept să stabilească noul termen - instanța de judecată sau executorul judecătoresc. În cazul în care noul termen va fi stabilit de executorul judecătoresc, nu se va mai putea opera cu noțiunea de neexecutare a **hotărârii judecătorești**.

În materia **principiului non bis in idem** este interzisă urmărirea ori judecarea unei persoane pentru o altă infracțiune dacă aceasta are la origine în esență aceleași fapte, reieșind din analiza circumstanțelor concrete, care implică aceeași persoană, toate legate indiscutabil între ele în timp și în spațiu (*Serghei Zolotuhin vs. Rusia, 10 februarie 2009*). Distincția între contravenții și infracțiuni, existentă în legislația internă, nu poate avea ca efect scoaterea unei categorii de fapte din sfera de aplicare a articolului 6 din Convenție (cauza *Öztürk vs. Germania, 21 februarie 1984*).

Contradicția textului art. 320 din Codul Penal cu principiul **non bis in idem**, în opinia mea, constă în următoarele.

În primul rând, există o **identitate de fapte** ce ține de neexecutarea aceleiași hotărâri judecătorești. În acest caz circumstanțele sunt similare cu cele constatate de către Curtea Europeană în cauza *Serghei Zolotuhin vs. Rusia*. Așadar, în cazul dat se constată elemente identice între fapta a doua (infrațiune) și fapta precedentă (contravenție). Prin urmare, în ambele cazuri obiectul juridic este neexecutarea aceleiași hotărâri judecătorești.

În al doilea rând, hotărârea de condamnare în cadrul procesului penal vizează **aceeași persoană** supusă răspunderii contravenționale printr-o hotărâre judecătorească **definitivă și executorie**.

Igor DOLEA
Judecător al Curții Constituționale

11 iunie 2013